

HAFIZA

İBRAHİM VARELCİ
ibrahimvarelci@gmail.com

GÖLGEDEN İNSANA BAKMAK

Hulki Aktunç, yazma çizme işini "Ölümden bir şeyler kopartmaya çalışmak" olarak niteliyordu. Bu düşünce onun sanat yaşamının tamamına sirayet etti. Yaşamı daha da canlandıran bir bakıştı bu. Edebiyata da böyle baktı. Sürekli yeni arayışlar içinde olması bunu doğrular nitelikte. Ten ve Gölge'de onun "ölümden bir şeyler koparmaya çalışmak çabasını" okuyoruz.

Hulki Aktunç, geleneksel kalıpları yıkan biçim denemeleriyle öykü diline yeni bir bakış açısı getirmiş, şiirsel diliyle Türk öykücülüğüne farklı anlatım imkânları sunmuş; ressamlığı, şairliği, sözlük yazarlığı, denemeciliğiyle pek çok ödüle layık görülmüş çok yönlü bir sanatçıdır.

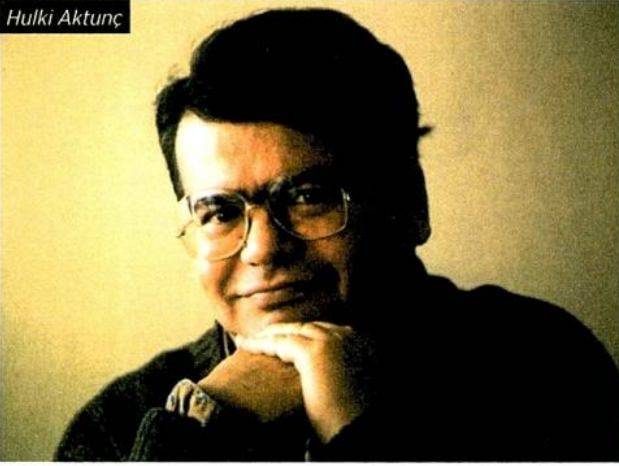
1949 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Aktunç; şair, yazar, ressam ve reklamcı kimlikleriyle tanınıyor. Aktunç, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki tahsilini yarıda bırakır. Meydan Larousse'un hazırlanma sürecinde redaktörlük yapar. Bu onun kavramlar ve sözcüklerle olan münasebetini derinleştirmiştir. Ansiklopedinin tamamlanmasıyla bu işten de ayrılmak durumunda kalır. Akabinde uzun süre reklam yazarlığı yapar. Aktunç, yazarlık hususunda yetenekli olduğunu her fırsatta gösteriyordu. Yazı hayatına 1968 yılında dönemin önemli dergilerinden Yeni Ufuklar'da başladı. Aktunç, şiir, eleştiri, inceleme, roman türlerinde eserler kaleme almıştır. Öykü, eleştiri ve incelemeleri Soyut, Yeni Edebiyat, Yeni Dergi, Papirüs ve yönetimine dahil olduğu Türkiye Defteri dergilerinde yayımlanır. İlk kitabı *Gidenler Dönmeyenler* ile 1977 yılında TDK Öykü Ödülüne layık görülmüştür.

Hulki Aktunç, yazarlık hayatında çocukluğunun geçtiği Kadıköy'ün çok büyük etkisi olduğundan bahsetmiştir. 1950'li yılların Kadıköy'ü kozmopolit bir kültüre sahipti.

Çok dilli, çok kültürlü yapısıyla adeta yazar olmaya aday bir kişinin muhayyilesini şekillendiriyordu. Kadıköy'ün ara sokaklarında gezen, pazarlarında satıcıların jargonuna şahit olan, sokak argosunu daha küçük yaşlarda öğrenen Aktunç, hayal dünyasını öncelikle Kadıköy'ün bu capcanlı oluşuyla geliştirdiğini ifade etmiştir. Aktunç'un hayal dünyasını geliştiren ve ona hikâyenin özgün kapılarını açan sadece bunlardan ibaret değildir elbette. Babasının aile fertlerine okuduğu *Kıyas-ı Enbiya*, *Marifetnâme*, *Cevdet Paşa*, *Binbir Gece Masalları*, halk hikâyeleri, *Leyla ile Mecnun*, *Tahir ile Zühre* onun öykü dilinin masal ve eski hikâye geleneğinden beslendiğini gözler önüne seriyor. Okuma serüvenine dahil ettiği yazarlardan biçim, anlatım ve üslup açısından esinlenmiş, kendi muhayyilesinde yeniden yorumlamış ve titizlikle şekillendirdiği bir dil oluşturmuştur. Çehov, Gogol, Dostoyevski, Kafka, Sait Faik, Reşat Nuri, Orhan Kemal gibi yazarların kitaplarıyla daha çocuk yaşta karşılaşan Aktunç, yazma isteğini erken yaşlarda derinden hisseder. Birçok yazar da olduğu gibi yazarlığın başlangıç noktası çocukluktur. Aktunç'un kitaplarında bunu daha net bir şekilde görüyoruz. Çocukluğunun zihnine doldurduğu Doğu hikâyeleri onun sonraki yıllarda kaleme alacağı eserlerine renk verecektir. Modern olan ile gelenekseli harmanlayan bir yazar olarak öykü dünyamıza yeni bir soluk getirdiği neredeyse edebiyatla iştigal eden herkesçe bilindir.

Hulki Aktunç

Çocukluğunun Kadıköy'ü

Aktunç'un kitaplarını analiz ederken onun tek bir kitabından yola çıkarak bunu yapmanın eksik bir analiz olduğu düşüncesindeyim. Bu açıdan bakılırsa onun dilini, yarattığı atmosferi ve üslubunu iyice kavrayabilmek için ürettiği muhtelif eserlere bakmak lüzum eder. Çünkü Hulki Aktunç, öyküyle iştigal eden, öykü, roman, deneme yazan herkesin mutlaka derinlikli bir okumaya tabi tutulması gereken bir sanatçı. Yazmak eyleminin sadece sanatın tek bir dalıyla ilgili olmadığını adeta açık ediyor. Resimle, şiirle, geleneksel anlatıyla ve sokakla kurduğu bağ onun yazarlığını şekillendiren başat faktörler. İyi yazabilmenin önemli bir koşulunun da çok iyi okumak, titiz çalışmak ve dilin imkânlarını zorlamak olduğunu adeta öğretiyor. Zihnine doldurduğu farklı sesler ve renklerin onun yazarlık dünyasında baskın rolü var. Kafka, Faulkner, Joyce, Woolf gibi yazarların eserlerini daha çok küçük yaşlardan beri okuyan Aktunç, tıpkı okuduğu yazarlar gibi kronolojik zamanı kıran, parçalayan bilinç akışı tekniğini kullandığını net bir şekilde fark ediyoruz. *Ten ve Gölge*'de daha ilk öyküden itibaren bunu görüyoruz.

Hulki Aktunç, yazma çizme işini "Ölümden bir şeyler kopartmaya çalışmak" olarak niteliyordu. Bu düşünce onun tüm sanat yaşamına sirayet etti. Yaşamı daha dinamik hale getiren bir bakış açıydı bu. Edebiyata da böyle baktı. Sürekli yeni arayışlar içinde olması da bunu doğrular nitelikte. *Ten ve Gölge*'de onun "ölümden bir şeyler koparmaya çalışmak çabasını" okuyoruz.

İnsanlar hikâyelerini içine incik boncuk doldurulmuş kapkara bir kutuya koyarlar. Bu kutuya bilinçaltı da diyebiliriz. Kimi o kutudakileri gün yüzüne çıkarma cesareti gösterir. İşte onlar hikâyenin seçtiği kişilerdir. Burada şu soru akıllara gelebilir: Hikâye mi bizi seçer, yoksa biz mi hikâyeyi seçeriz? İşte bu ikilemin oluşturduğu gerilimden doğan hikâyeler okuyoruz *Ten ve Gölge*'de. Sezgilerle dolu, anlamla yetinmeyen, onu sürekli genişleten, ses ve çağrışımlardan faydalanan bir dile şahit oluyoruz. Aktunç'un arayışı hiç tükenmez. Her öyküde kendini yeniden var eder. Az sözle çok şey anlatan, uzun bir zaman diliminde ifade edilebilecek hakikatleri sadece iki sözcüğün arasına sıkıştırabilen sembolik bir ifade gücüne sahip bir yazar Hulki Aktunç. Kendine dönük, otobiyografik öğelere sahip, içini deşmeye yönelik bir atmosfer kuruyor. Şiire yaklaşan hatta yer yer şiir diye nitelenebilecek öyküler kaleme alıyor. *Ten ve Gölge*'deki, özellikle ilk bölümde yer

alan öyküler, insanı sarsan, dilin ulaşabileceği anlam okyanusunun ne denli uçsuz bucaksız olabileceğini adeta gözler önüne seriyor.

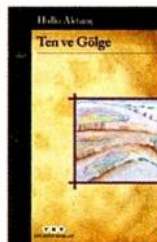
Hulki Aktunç, çok titiz bir yazar olarak tanınır. Ne yazarsa yazsın, bitti demekte çok zorlandığını ifade eder. Hikâyenin kendine ait bir yolu olduğunu dile getirir, kişi bu yolda niçin yürüdüğünü düşünür mü hiç, diye sorar. Yol boyunca atılan her adım, kişinin o yolda ilerlemesini sağlayan sayısız edimlerden biridir. Hikâyeyi tıpkı suyun içindeki bir balık gibi, suyun varlığını fark etmeksizin ve fakat onsuz da nefes alamamanın bilinciyle kaleme alır. Hikâyelerinin gücü yazarın dile olan hâkimiyeti, birikimi ve çocukluğundan getirdiği muhayyile doluluğundan ileri geliyor. Şiirin imgesel anlatım gücünü geliştiren yönüyle, araştırmacılığının titizliğine katkısı öykü evrenini oluşturuyor.

Şiire yaklaşan öyküler

Usta hikâyeci Hulki Aktunç'un gerçeği algılama ve yansıtma biçimi çağdaşlarından oldukça farklı. Yaşadığımız çağda toplumun odak noktalarını ıskalamadan, bireylerde zuhur eden yönlerini de anlatım biçimine yediren bir üslup geliştirmiştir. Yazdıklarında tekniğe büyük önem veren Aktunç, üslupçu bir yazar olarak nitelenirse de ele aldığı meselelerin ağırlığından kaynaklanan bir biçim oluşturmuştur. Konuyu gizleyerek atmosferle anlatmayı deneyen Aktunç, özgün bir üslup oluşturmayı başarmıştır.

Aktunç ne yazarsa yazsın bütün eserlerinde öne çıkan en önemli unsur dildir. Yaşadıklarından tecrübe ettiği bir imge ya da izlenimin ardından gider. Bütün hayatını sanatsal bir biçimde kaleme alır. Öykü onun ellerinde sanata dönüşür adeta. Her cümleye estetik açıdan bakar. İfade etmek istediği her imgeye, düşünceye uygun bir biçim arar. Kimi zaman imla ve noktalama kurallarını da hiçe sayar. Tümüyle sanatsal bir estetik kaygıyla kaleme aldığı bu pasajların anlaşılmasının imkânsız olmamasının da önüne geçer. Bu yüzden yarı-bilinç akışı diye nitelenebilecek bir strateji geliştirir. İç monolog tekniği onun öykülerinden en iyi örneklerini sergiler.

Teknik bakımdan yoğun bir çabanın ürünü olan öykülerinin kendi okurunu seçen öyküler olduğunu düşünüyorum. Çetin fakat okuyunca insanın muhayyilesinde derin izler bırakan, kişiyi yazmaya sevk eden öyküler okuyoruz. Bazı edebiyatçıların eserleri ders niteliğindedir. Hulki Aktunç da bunlardan biridir. (•••)

TEN VE GÖLGE

Hulki Aktunç

YAPI KREDİ YAYINLARI 2022